

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 19ης Μαρτίου 2002 *

Στην υπόθεση C-476/99,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Centrale Raad van Beroep (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

H. Lommers

και

Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, P. Jann, F. Macken και N. Colneric, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, A. La Pergola (εισηγητή), J.-P. Puissochet, R. Schintgen και B. Σκουρή, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. A. Fierstra,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την H. Michard και τον C. van der Hauwaert,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την H. G. Sevenster, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον H. M. H. Speyart, κατά τη συνεδρίαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Νοεμβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 8ης Δεκεμβρίου 1999, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Δεκεμβρίου 1999, το Centrale Raad van Beroep υπέβαλε βάσει του άρθρου 234 ΕΚ προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70, στο εξής: οδηγία).

- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Η. Lommers και του υπουργού που προΐσταται του υπουργείου το οποίο απασχολεί τον Η. Lommers, δηλαδή του Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Υπουργείο Γεωργίας, Περιβάλλοντος και Αλιείας, στο εξής: Υπουργείο Γεωργίας), σχετικά με άρνηση του δεύτερου να επιτρέψει για το τέκνο του Η. Lommers την πρόσβαση σε επιδοτούμενο από το υπουργείο σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών, με αιτιολογία ότι η πρόσβαση αυτή κατ' αρχήν προβλέπεται μόνο για τις γυναίκες δημοσίων υπαλλήλους του υπουργείου αυτού.

Το νομικό πλαίσιο

Κοινοτικές διατάξεις

- 3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει:

«Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί στην εφαρμογή, εντός των κρατών μελών, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής προώθησης, και την επαγγελματική εκπαίδευση, καθώς και τις συνθήκες εργασίας [...]. Η αρχή αυτή καλείται στο εξής “αρχή της ίσης μεταχειρίσεως”.»

- 4 Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει:

«1. Κατά την έννοια των κατωτέρω διατάξεων, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε συσχετισμό, ιδίως, με την οικογενειακή κατάσταση.

[...]

4. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τα μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, ιδίως διά της άρσεως των ανισοτήτων που εκδηλώνονται στην πράξη και οι οποίες ανισότητες θίγουν τις ευκαιρίες των γυναικών στους τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1.»

5 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει ως εξής:

«Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, όσον αφορά τους όρους εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των όρων απολύσεως, συνεπάγεται την εξασφάλιση σε άνδρες και γυναίκες των αυτών όρων, χωρίς διάκριση βασιζόμενη στο φύλο.»

6 Αναφερόμενη ρητώς, στην αιτιολογική της έκθεση, στο άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας, η σύσταση 84/635/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1984, σχετικά με την προώθηση θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών (ΕΕ L 331, σ. 34), καλεί ειδικά τα κράτη μέλη:

«1) Να χαράξουν μια πολιτική θετικής δράσης που θα αποβλέπει στην εξάλειψη των ανισοτήτων, που εκδηλώνονται στην πράξη και θίγουν τις γυναίκες στην επαγγελματική τους ζωή, καθώς και στην προώθηση της κατάργησης του διαχωρισμού των φύλων στην εργασία, και η οποία θα περιλαμβάνει κατάλληλα γενικά και ειδικά μέτρα, στα πλαίσια των πολιτικών και πρακτικών που ακολουθούνται σε εθνικό επίπεδο [...], ώστε:

α) να εξουδετερωθούν ή να αντισταθμιστούν οι επιζήμιες συνέπειες που έχουν, για τις γυναίκες που εργάζονται ή αναζητούν εργασία, η στάση, η συμπεριφορά και οι δομές που βασίζονται στην αντίληψη ενός παραδοσιακού διαχωρισμού των ρόλων των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία:

β) να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των γυναικών στις διάφορες δραστηριότητες στους τομείς της επαγγελματικής ζωής όπου σήμερα εκπροσωπούνται ελλιπώς, ιδίως στους τομείς που προβλέπεται ότι θα έχουν μεγάλη σημασία στο μέλλον, και στα ανώτερα επίπεδα ανάληψης ευθυνών, προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερη χρησιμοποίηση όλου του ανθρωπίνου δυναμικού.

[...]

3) Να λάβουν, να συνεχίσουν ή να ενθαρρύνουν μέτρα θετικής δράσης στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

4) Να ενεργήσουν ώστε οι θετικές δράσεις να περιλαμβάνουν, εφόσον είναι δυνατό, δράσεις σχετικά με τα ακόλουθα θέματα:

[...]

— προσαρμογή των συνθηκών εργασίας [...]

[...]

8) Να καταβάλουν, και στο δημόσιο τομέα, προσπάθειες για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών που μπορούν να δώσουν το παράδειγμα [...]

[...]».

Εθνικές διατάξεις

7 Το άρθρο 1a του Wet Gelijke Behandeling van mannen en vrouwen (νόμου περί ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών), της 1ης Μαρτίου 1980 (στο εξής: WGB), ορίζει:

«1. Στον δημόσιο τομέα, η αρμόδια αρχή δεν δύναται να διακρίνει μεταξύ ανδρών και γυναικών [...] όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας [...]

[...]»

8 Το άρθρο 5 του WGB ορίζει όμως ότι:

«1. Από τις διατάξεις των άρθρων 1a, 2, 3 και 4 δύναται να εισαχθεί εξαίρεση αν η διάκριση έχει ως σκοπό να θέσει τις γυναίκες σε προνομακή κατάσταση προκειμένου να εξαλειφθούν ή μειωθούν ανισότητες που υπάρχουν στην πράξη και αν η διάκριση είναι εύλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

[...]

- 9 Το Υπουργείο Γεωργίας εξέδωσε στις 15 Νοεμβρίου 1993 την εγκύκλιο P 93-7841 (στο εξής: εγκύκλιος), σύμφωνα με την οποία το εν λόγω υπουργείο θέτει στη διάθεση του γυναικείου προσωπικού του ορισμένο αριθμό θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς. Οι θέσεις αυτές, οι οποίες το 1995 ανέρχονταν σε 128, κατανέμονται μεταξύ των διευθύνσεων και υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας αναλόγως του αριθμού των γυναικών που είναι τοποθετημένες εκεί, και τούτο με αναλογία περίπου μιας θέσεως ανά 20 εργαζόμενες. Κατά το ένα μέρος, πρόκειται για θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό που ανήκει στο Υπουργείο Γεωργίας και, κατά το άλλο μέρος, πρόκειται για θέσεις που το εν λόγω υπουργείο λαμβάνει σε δημοτικές/κοινοτικές δομές υποδοχής.
- 10 Οι δημόσιοι υπάλληλοι που για το τέκνο τους έχουν λάβει θέση σε βρεφονηπιακό σταθμό οφείλουν να καταβάλουν γονική εισφορά της οποίας το ποσό καθορίζεται αναλόγως των εισοδημάτων τους και βαίνει κατά φθίνουσα κλίμακα για τα υπόλοιπα τέκνα της ίδιας οικογένειας. Η εισφορά αυτή παρακρατείται ευθέως από τον μισθό των δημοσίων υπαλλήλων.
- 11 Από την εγκύκλιο προκύπτει μεταξύ άλλων ότι:

«Οι υπηρεσίες φυλάξεως τέκνων κατ' αρχήν προβλέπονται μόνο για τις συνεργάτιδες του υπουργείου, εκτός αν κατά την κρίση του διευθυντή πρόκειται για επειγούσα περίπτωση.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 12 Ο Η. Lommers είναι δημόσιος υπάλληλος του Υπουργείου Γεωργίας. Η σύζυγός του ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα με άλλον εργοδότη.
- 13 Στις 5 Δεκεμβρίου 1995, ο Η. Lommers ζήτησε από το Υπουργείο Γεωργίας να κρατηθεί για το κυοφορούμενο τέκνο του θέση σε βρεφονηπιακό σταθμό. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 1995 με την αιτιολογία ότι τα τέκνα ανδρών δημοσίων υπαλλήλων μπορούν να τύχουν των επίμαχων στην κύρια δίκη υπηρεσιών βρεφονηπιακού σταθμού μόνο σε επείγουσες περιπτώσεις.
- 14 Με έγγραφο της 28ης Δεκεμβρίου 1995, ο Η. Lommers υπέβαλε στο Υπουργείο Γεωργίας διοικητική ένσταση κατά της πιο πάνω απορριπτικής απόφασης. Την ίδια ημέρα, ζήτησε γνωμοδότηση της Commissie gelijke behandeling (στο εξής: επιτροπή ίσης μεταχειρίσεως) σχετικά με το συμβατό της απόψεως του υπουργείου με τον WGB.
- 15 Με επιστολή που απέστειλε στις 22 Φεβρουαρίου 1996 στην επιτροπή ίσης μεταχειρίσεως, το Υπουργείο Γεωργίας ανέφερε μεταξύ άλλων ότι η διάκριση λόγω φύλου την οποία εισάγει η εγκύκλιος οφείλεται στη βούληση του υπουργείου να καταπολεμηθεί η υποεκπροσώπηση των γυναικών δημοσίων υπαλλήλων που εργάζονται στο υπουργείο αυτό. Σημείωσε συναφώς ότι, στις 31 Δεκεμβρίου 1994, επί συνολικού αριθμού 11 251 συνεργατών, μόνο 2 792 ήταν γυναίκες και ότι επί πλέον αυτές είχαν μικρή εκπροσώπηση στους ανώτερους βαθμούς.
- 16 Με γνωμοδότηση που εξέδωσε στις 25 Ιουνίου 1996, η επιτροπή ίσης μεταχειρίσεως θεώρησε ότι το Υπουργείο Γεωργίας δεν παρέβη τα άρθρα 1α, παράγραφος 1, και 5

του WGB. Εκτιμώντας ότι είναι πασίδηλο ότι οι γυναίκες συχνότερα από τους άνδρες παραιτούνται από την άσκηση ή από τη συνέχιση της ασκήσεως ενός επαγγέλματος για λόγους που συνδέονται με την επιμέλεια των τέκνων τους και ότι ευλόγως δύναται να θεωρηθεί ότι η βεβαιωμένη ανεπάρκεια δομών υποδοχής μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στο να παραιτηθούν οι γυναίκες από την εργασία τους, η επιτροπή ίσης μεταχειρίσεως θεώρησε ότι η εγκύκλιος δικαιολογείται με βάση τον στόχο να μειωθούν οι αποχωρήσεις των γυναικών και ότι δεν υπερβαίνει το αναγκαίο προς τούτο όριο. Κατά την επιτροπή αυτή, η εγκύκλιος θα έπρεπε όμως να αναφέρει σαφέστερα ότι ο άνδρας δημόσιος υπάλληλος ο οποίος ανατρέφει μόνος του παιδιά μπορεί, σε «επείγουσες» περιπτώσεις, να αποκτήσει πρόσβαση σε θέσεις βρεφονηπιακού σταθμού. Επί πλέον η πιο πάνω επιτροπή εκτίμησε, αφενός, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί άπαξ διά παντός δεδομένο ότι η εγκύκλιος συνάδει με τον WGB και, αφετέρου, ότι εκτιμήσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να καταστήσουν δυνατό να εξακριβωθεί αν το επίμαχο μέτρο εξακολουθεί να είναι ενδεδειγμένο.

- 17 Το τέκνο του H. Lommers γεννήθηκε στις 5 Ιουλίου 1996.
- 18 Στηριζόμενο στη γνωμοδότηση της επιτροπής ίσης μεταχειρίσεως, εν αναμονή της οποίας είχε αναστείλει τη λήψη αποφάσεώς του, το Υπουργείο Γεωργίας, με απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 1996, απέρριψε τη διοικητική ένσταση του H. Lommers.
- 19 Η προσφυγή που ο τελευταίος άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής κηρύχθηκε αβάσιμη από το Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (Κάτω Χώρες), με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1996. Αποφανθέν με βάση μόνον το εθνικό δίκαιο, το δικαστήριο αυτό συντάχθηκε με τη γνωμοδότηση της επιτροπής ίσης μεταχειρίσεως.
- 20 Στις 13 Νοεμβρίου 1996, ο H. Lommers άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής έφεση ενώπιον του Centrale Raad van Beroep. Ισχυρίστηκε ότι το Υπουργείο Γεωργίας δεν απέδειξε ότι ο αριθμός των γυναικών που παραμένουν στην υπηρεσία μετά την άδειά

τους μητρότητας αυξήθηκε χάρη στο επιδοτούμενο σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών. Υποστήριξε επίσης ότι, στα περισσότερα ολλανδικά υπουργεία, ουδεμία διάκριση γίνεται μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στα επιδοτούμενα συστήματα βρεφονηπιακών σταθμών τα οποία οργανώνονται στα υπουργεία αυτά, πράγμα που δείχνει μεταξύ άλλων ότι δεν μπορεί να γίνει επίκληση της ανεπάρκειας διαθέσιμων πόρων για να αποκλειστούν οι άνδρες δημόσιοι υπάλληλοι του εν λόγω υπουργείου από το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών. Επί πλέον, ο H. Lommers θεωρεί ότι ο αποκλεισμός αυτός έγινε κατά παραγνώριση του άρθρου 2 της οδηγίας.

21 Αντιθέτως, κατά το Υπουργείο Γεωργίας το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα δύναται να δικαιολογηθεί με βάση το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας. Η προτεραιότητα που δίνεται στις γυναίκες οφείλεται στη βούληση του εν λόγω υπουργείου να καταπολεμηθούν οι ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών δημοσίων υπαλλήλων, όσον αφορά τόσο τον αριθμό των γυναικών που εργάζονται στο υπουργείο όσο και την εκπροσώπησή τους ανά βαθμό. Η δημιουργία επιδοτούμενων θέσεων σε βρεφονηπιακό σταθμό όντως δύναται να συμβάλει στην εξάλειψη αυτής της ανισότητας που υπάρχει στην πράξη.

22 Το Centrale Raad van Beroep υπογραμμίζει κατ' αρχάς ότι υφίσταται διάσταση απόψεων όσον αφορά το ζήτημα αν το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας δύναται να έχει εφαρμογή επί μέτρων που αφορούν τέκνα εργαζομένων, ειδικά όταν προκύπτει ότι το να εξασφαλιστεί το ευεργέτημα τέτοιων μέτρων στους εργαζομένους των δύο φύλων δεν εμποδίζει την επίτευξη του σκοπού να προωθηθεί η ισότητα ευκαιριών. Στη συνέχεια σημειώνει ότι, κατά μέρος της θεωρίας, μέτρα όπως εκείνο το οποίο προβλέπει η εγκύκλιος είναι ικανά να παγιωθούν και νομιμοποιηθούν τον παραδοσιακό διαχωρισμό ρόλων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επί πλέον, αναφερόμενο στις αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 1995, C-450/93, Kalanke (Συλλογή 1995, σ. I-3051), και της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-409/95, Marschall (Συλλογή 1997, σ. I-6363), το Centrale Raad van Beroep διερωτάται αν είναι υπερβολικά στενή η εξαίρεση που η εγκύκλιος προβλέπει μόνον υπέρ των εργαζομένων ανδρών που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Τέλος, διερωτάται ως προς τις συνέπειες που ενδέχεται να έχει το γεγονός ότι ο αποκλεισμός του εφεσεϊόντος της κύριας δίκης θα μπορέσει να θέσει τη σύζυγό του σε μειονεκτική κατάσταση στην περίπτωση που η σύζυγος δεν δυνηθεί να λάβει υπηρεσίες βρεφονηπιακού σταθμού από τον εργοδότη της.

- 23 Θεωρώντας ότι η νομολογία του Δικαστηρίου δεν παρέχει τη δυνατότητα να επιλυθούν τα ζητήματα αυτά, το Centrale Raad van Beroep αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύει το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, ρύθμιση εργοδότη βάσει της οποίας επιδοτούμενες θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό βρίσκονται στη διάθεση αποκλειστικώς των γυναικών εργαζομένων, εκτός αν ο άνδρας εργαζόμενος βρίσκεται κατά την κρίση του εργοδότη σε κατάσταση ανάγκης;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 24 Εκ προοιμίου, πρέπει να επισημανθεί ότι τα άρθρα 1α και 5 του WGB εξασφαλίζουν τη μεταφορά των άρθρων 1, παράγραφος 1, και 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας όσον αφορά τον ολλανδικό δημόσιο τομέα και να υπομνηστεί συναφώς ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, όταν εφαρμόζει το εθνικό δίκαιο και ιδίως τις διατάξεις εθνικού νόμου ο οποίος εκδόθηκε ειδικά για την εκτέλεση μιας οδηγίας, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύει το δίκαιο της ημεδαπής υπό το πρίσμα του γράμματος και του πνεύματος της οδηγίας αυτής (βλ., όσον αφορά την οδηγία, την απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 53).
- 25 Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως την οποία διατυπώνει η οδηγία είναι γενικής ισχύος και ότι η οδηγία έχει εφαρμογή στις εργασιακές σχέσεις στον δημόσιο τομέα (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 1999, C-273/97, Sirdar, Συλλογή 1999, σ. I-7403, σκέψη 18, και της 11ης Ιανουαρίου 2000, C-285/98, Kreil, Συλλογή 2000, σ. I-69, σκέψη 18).

- 26 Όσον αφορά το επίμαχο στην κύρια δίκη μέτρο, πρέπει, πρώτον, να επισημανθεί, όπως σημείωσε το αιτούν δικαστήριο, ότι το να τεθούν στη διάθεση εργαζομένων, από τον εργοδότη τους, θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό, στον τόπο εργασίας τους ή εκτός του τόπου αυτού, πρέπει όντως να θεωρηθεί «συνθήκη εργασίας» υπό την έννοια της οδηγίας.
- 27 Αντιθέτως προς την άποψη που η Επιτροπή υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο χαρακτηρισμός αυτός δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τον χαρακτηρισμό της «αμοιβής» απλώς και μόνο λόγω του ότι, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο εργοδότης φέρει εν μέρει το κόστος των σχετικών θέσεων σε βρεφονηπιακό σταθμό.
- 28 Συγκεκριμένα, εν προκειμένω πρέπει να υπομνηστεί ότι, όπως το Δικαστήριο έχει κρίνει παλαιότερα, το γεγονός ότι ο καθορισμός ορισμένων συνθηκών εργασίας μπορεί να έχει χρηματικές συνέπειες δεν αποτελεί αποχρώντα λόγο να ενταχθούν οι συνθήκες αυτές στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 119 της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ), διατάξεως η οποία στηρίζεται στον στενό σύνδεσμο μεταξύ της φύσεως της εργασίας και του ύψους του μισθού (αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1978, 149/77, Defrenne III, Συλλογή τόμος 1978, σ. 419, σκέψη 21, και της 30ής Μαρτίου 2000, C-236/98, Jåmo, Συλλογή 2000, σ. I-2189, σκέψη 59).
- 29 Επί πλέον, όπως ορθώς παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών του, ένα μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη έχει προ πάντων πρακτικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, η παροχή θέσεως σε βρεφονηπιακό σταθμό απαλλάσσει τον εργαζόμενο από τα απρόβλεπτα της τύχης και από τις δυσκολίες που χαρακτηρίζουν την αναζήτηση, για το τέκνο του, τόπου υποδοχής που να είναι και κατάλληλος και οικονομικώς προσιτός. Κατά συνέπεια, ένα τέτοιο μέτρο, ειδικά σε πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή προσφορά θέσεων βρεφονηπιακού σταθμού, έχει ως κύριο αντικείμενο και αποτέλεσμα να διευκολύνει την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας των σχετικών εργαζομένων.

- 30 Δεύτερον, πρέπει να θεωρηθεί ότι διάταξη βάσει της οποίας ο εργοδότης κρατεί, εκτός από τις κατά την κρίση του επείγουσες περιπτώσεις, τις θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό, τις οποίες θέτει στη διάθεση του προσωπικού του, μόνο για τις γυναίκες που εργάζονται συνεπάγεται όντως διαφορετική μεταχείριση λόγω φύλου υπό την έννοια των άρθρων 2, παράγραφος 1, και 5, παράγραφος 1, της οδηγίας. Συγκεκριμένα, οι καταστάσεις ενός άνδρα εργαζόμενου και μιας γυναίκας εργαζόμενης, οι οποίοι αντιστοίχως είναι πατέρας και μητέρα τέκνων μικρής ηλικίας, είναι ανάλογες με γνώμονα την ανάγκη, στην οποία μπορούν να βρεθούν, να καταφύγουν σε υπηρεσίες βρεφονηπιακού σταθμού λόγω του γεγονότος ότι εργάζονται (βλ., στο ίδιο πνεύμα, την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 1988, 312/86, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1988, σ. 6315, σκέψη 14, και, κατ' αναλογία, όσον αφορά την κατάσταση εργαζομένων γυναικών και εργαζομένων ανδρών που φροντίζουν για τη διαπαιδαγώγηση των τέκνων τους, την απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2001, C-366/99, Griesmar, Συλλογή 2001, σ. I-9383, σκέψη 56).
- 31 Κατά συνέπεια, πρέπει, τρίτον, να εξακριβωθεί αν μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη επιτρέπεται παρά ταύτα από το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας.
- 32 Εν προκειμένω, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η τελευταία διάταξη έχει ακριβώς ως σκοπό να επιτρέπει μέτρα τα οποία, ενώ κατά τα φαινόμενα εισάγουν διακρίσεις, αποβλέπουν πράγματι στην εξάλειψη ή μείωση των ανισοτήτων που, στην πράξη, ενδέχεται να υπάρχουν στην κοινωνική ζωή. Η διάταξη αυτή επιτρέπει εθνικά μέτρα στον τομέα της προσβάσεως σε εργασία, περιλαμβανομένης της επαγγελματικής προωθήσεως, τα οποία, με το να ευνοούν ειδικά τις γυναίκες, σκοπό έχουν να βελτιώσουν την ικανότητά τους να είναι ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας και να ακολουθήσουν σταδιοδρομία σε ίση μοίρα με τους άνδρες (προαναφερθείσες αποφάσεις Kalanke, σκέψεις 18 και 19, και Marschall, σκέψεις 26 και 27, και απόφαση της 28ης Μαρτίου 2000, C-158/97, Badeck κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-1875, σκέψη 19).
- 33 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ειδικότερα ότι το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση περί δημοσίων υπαλλήλων η οποία, στα ειδικευμένα επαγγέλματα όπου οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται και όπου το κράτος δεν έχει το μονοπώλιο της επαγγελματικής εκπαίδευσεως, κρατεί για τις γυναίκες

τουλάχιστον το ήμισυ των θέσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αφού επισήμανε ότι μια τέτοια ρύθμιση εντάσσεται στο πλαίσιο μιας περιορισμένης αντιλήψεως περί ισότητας ευκαιριών εφόσον για τις γυναίκες δεν κρατούνται θέσεις εργασίας, αλλά θέσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης για να αποκτηθούν προσόντα με προοπτική τη μεταγενέστερη πρόσβαση σε ειδικευμένα επαγγέλματα στη δημόσια διοίκηση, οπότε το μέτρο αυτό αρκείται να αυξήσει τις ευκαιρίες των γυναικών υποψηφίων στον δημόσιο τομέα, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το εν λόγω μέτρο ανήκει σε εκείνα τα οποία προορίζονται να εξαλείψουν τις αιτίες των λιγότερων ευκαιριών για πρόσβαση σε εργασία και για σταδιοδρομία που παρέχονται στις γυναίκες και τα οποία έχουν ως σκοπό να αυξήσουν τη δυνατότητά τους να είναι ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας και να ακολουθήσουν σταδιοδρομία σε ίση μοίρα με τους άνδρες (προαναφερθείσα απόφαση *Badecq κ.λπ.*, σκέψεις 52 έως 55).

34 Όπως ορθώς ισχυρίστηκε η Ολλανδική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της, όμοιες σκέψεις επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη — το οποίο εξ άλλου στοιχεί με τους προσανατολισμούς που συνάγονται από τα σημεία 1, 3, 4 και 8 της συστάσεως 84/635 — δεν παραβλέπει το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας.

35 Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει συναφώς η Επιτροπή, η προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας ουδόλως προδικάζει τη λύση που πρέπει να γίνει δεκτή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο περιορίστηκε να επισημάνει, στη σκέψη 15 της αποφάσεως εκείνης, ότι ουδέν στοιχείο του φακέλου που του υπέβαλε το καθού κράτος μέλος επέτρεπε το συμπέρασμα ότι το καταλογιζόμενο στο κράτος αυτό γεγονός ότι διατηρούσε αδιακρίτως σε ισχύ ολόκληρο πλέγμα συλλογικών συμβάσεων εργασίας από το οποίο απέρρααν ειδικά δικαιώματα μόνο για τις γυναίκες αντιστοιχεί στην ειδική κατάσταση την οποία αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας.

36 Όσο για το επίμαχο στην κύρια δίκη μέτρο, πρέπει, πρώτον, να επισημανθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη της διατάξεως περί παραπομπής, της δικογραφίας της υποθέσεως της κύριας δίκης και της προφορικής διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της εγκυκλίου και κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, η εργασία στο Υπουργείο Γεωργίας χαρακτηριζόταν από σημαντική υποεκπροσώπηση των γυναικών, όσον αφορά τόσο τον αριθμό τους όσο και την παρουσία τους σε θέσεις ανώτερου βαθμού.

- 37 Δεύτερον, πρέπει να επισημανθεί ότι, όπως παρατήρησε ειδικά η επιτροπή ίσης μεταχείρισεως με την προαναφερθείσα γνωμοδότησή της από 25 Ιουνίου 1996, η βεβαιωμένη ανεπάρκεια κατάλληλων και προσιτών για τα τέκνα δομών υποδοχής είναι ικανή να παρακινήσει πιο πολύ τις εργαζόμενες γυναίκες να παραιτηθούν από την εργασία τους (συναφώς, βλ. επίσης την ένατη και δέκατη αιτιολογική σκέψη της συστάσεως 92/241/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 1992, σχετικά με τη φύλαξη των παιδιών, ΕΕ L 123, σ. 16).
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο περιορισμένης αντιλήψεως περί ισότητας ευκαιριών εφόσον για τις γυναίκες δεν κρατούνται θέσεις εργασίας, αλλά κρατείται το ευεργέτημα ορισμένων συνθηκών εργασίας ώστε να διευκολυνθεί η συνέχιση και προώθηση της σταδιοδρομίας τους, ανήκει κατ' αρχήν σε εκείνα τα μέτρα τα οποία προορίζονται να εξαλείψουν τις αιτίες των λιγότερων ευκαιριών για πρόσβαση σε εργασία και για σταδιοδρομία που παρέχονται στις γυναίκες και τα οποία σκοπό έχουν να αυξήσουν τη δυνατότητά τους να είναι ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας και να ακολουθήσουν σταδιοδρομία σε ίση μοίρα με τους άνδρες. Εν προκειμένω, του αιτούντος δικαστηρίου έργο είναι να εξακριβώσει αν έχουν όντως αποδειχθεί τα πραγματικά περιστατικά που υπομνήστηκαν στις σκέψεις 36 και 37 της παρούσας αποφάσεως.
- 39 Όμως, κατά πάγια νομολογία, όταν καθορίζεται η έκταση οποιασδήποτε εξαιρέσεως από ατομικό δικαίωμα, όπως η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών την οποία καθιερώνει η οδηγία, πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, η οποία απαιτεί οι εξαιρέσεις να μην υπερβαίνουν τα όρια του καταλλήλου και αναγκαίου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να συμβιβάζεται, στο μέτρο του δυνατού, η αρχή της ίσης μεταχείρισεως με τις απαιτήσεις του σκοπού που επιδιώκεται κατά τα πιο πάνω (προαναφερθείσες αποφάσεις Johnston, σκέψη 38· Sirdar, σκέψη 26, και Kreil, σκέψη 23).
- 40 Στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 234 ΕΚ κατανομής αρμοδιοτήτων, κατ' αρχήν του εθνικού δικαστηρίου έργο είναι να φροντίσει για την τήρηση της αρχής της αναλο-

γικότητας. Όμως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο όλα τα αναγόμενα στο κοινοτικό δίκαιο ερμηνευτικά στοιχεία που μπορούν να του δώσουν τη δυνατότητα να εκτιμήσει, για να λύσει τη διαφορά που εκδικάζει, αν ένα εθνικό μέτρο είναι συμβατό με το κοινοτικό δίκαιο. Εν προκειμένω, και όπως προκύπτει από τη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο έθεσε επί πλέον διάφορα συγκεκριμένα ερωτηματικά, στα οποία πρέπει να δοθεί απάντηση.

41 Εκ προοιμίου, πρέπει να επισημανθεί ότι μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο προορίζεται να καταργήσει μια ανισότητα που υπάρχει στην πράξη, θα μπορούσε παρά τούτα να δημιουργήσει και τον κίνδυνο να συντελέσει στη διαιώνιση του παραδοσιακού διαχωρισμού ρόλων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

42 Ασφαλώς, το γεγονός αυτό μπορεί να εμφανιστεί ικανό να ενισχύσει την άποψη θεωρητικών του δικαίου, στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, ότι, αν ο σκοπός προώθησης της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, ο οποίος επιδιώκεται με την καθιέρωση μέτρου που ευνοεί τις εργαζόμενες μητέρες, μπορεί να επιτευχθεί με την επέκταση του μέτρου αυτού στους εργαζόμενους πατέρες, ο αποκλεισμός των ανδρών από το εν λόγω μέτρο δεν συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας.

43 Εν προκειμένω, πρέπει όμως να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, στο πλαίσιο ανεπάρκειας της προσφοράς το οποίο υπογραμμίστηκε προηγουμένως, αυτός ούτος ο αριθμός των θέσεων σε βρεφονηπιακό σταθμό που είναι διάθεσιμες βάσει του επίμαχου στην κύρια δίκη μέτρου είναι περιορισμένος και ότι κατάλογοι αναμονής υφίστανται για τις γυναίκες δημοσίους υπαλλήλους του Υπουργείου Γεωργίας, οπότε οι ίδιες οι γυναίκες αυτές ουδόλως έχουν την εξασφάλιση ότι θα μπορέσουν να καταλάβουν μια τέτοια θέση.

- 44 Επί πλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη ουδόλως έχει ως αποτέλεσμα να απαγορεύσει στους σχετικούς άνδρες εργαζόμενους, ούτε άλλωστε στις εργαζόμενες που δεν θα μπορέσουν να καταλάβουν θέση υποδοχής στο πλαίσιο του συστήματος βρεφονηπιακών σταθμών που επιδοτείται από το Υπουργείο Γεωργίας, οποιαδήποτε πρόσβαση σε θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό για τα τέκνα τους, εφόσον τέτοιες θέσεις όντως μένουν προσιτές στην αγορά των αντίστοιχων υπηρεσιών (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά θέσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης, την προαναφερθείσα απόφαση *Badeck κ.λπ.*, σκέψη 53).
- 45 Επίσης, πρέπει να υπομνηστεί ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη μέτρο δεν αποκλείει εντελώς τους άνδρες δημοσίους υπαλλήλους από το πεδίο εφαρμογής του, αλλά επιτρέπει στον εργοδότη να δεχθεί τις αιτήσεις ανδρών δημοσίων υπαλλήλων στις κατά την κρίση του επείγουσες περιπτώσεις.
- 46 Όσον αφορά την έκταση της εξαιρέσεως αυτής, δύναται να σημειωθεί ότι τόσο το Υπουργείο Γεωργίας, στο πλαίσιο των διαδικασιών που κινήθηκαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στην κύρια δίκη και ενώπιον της επιτροπής ίσης μεταχειρίσεως, όσο και η Ολλανδική Κυβέρνηση, ενώπιον του Δικαστηρίου, ανέφεραν ότι οι άνδρες δημόσιοι υπάλληλοι οι οποίοι ανατρέφουν μόνοι τους παιδιά θα πρέπει πάνω σε αυτή τη βάση να μπορούν να έχουν πρόσβαση στο επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών.
- 47 Εν προκειμένω, πρέπει να επισημανθεί ότι μέτρο το οποίο θα απέκλειε τους άνδρες δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι ασκούν μόνοι τους την επιμέλεια των τέκνων τους από τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών το οποίο επιδοτείται από τον εργοδότη τους θα έβαινε πέραν αυτού που επιτρέπει η εξαίρεση κατά το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας, με αποτέλεσμα να προσβληθεί υπερβολικά το ατομικό δικαίωμα ίσης μεταχειρίσεως που εξασφαλίζει η οδηγία αυτή. Όσον αφορά τέτοιους δημοσίους υπαλλήλους, παύει να έχει την ίδια σημασία το επιχείρημα ότι είναι πιο πιθανό οι γυναίκες να διακόψουν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία για να αναλάβουν την επιμέλεια των μικρής ηλικίας τέκνων τους.

48 Υπό τις περιστάσεις που υπογραμμίστηκαν στις σκέψεις 43 έως 47 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι αντίθετο προς την αρχή της αναλογικότητας το γεγονός ότι η εγκύκλιος δεν εξασφαλίζει πρόσβαση σε θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό υπό συνθήκες ισότητας μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων των δύο φύλων.

49 Όσον αφορά το περιστατικό ότι η σύζυγος του εφεσείντος της κύριας δίκης είναι ενδεχόμενο να συναντήσει δυσκολίες κατά τη συνέχιση της επαγγελματικής της σταδιοδρομίας, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης να εξασφαλιστεί η επιμέλεια των μικρής ηλικίας τέκνων του ζεύγους, το περιστατικό αυτό είναι άνευ σημασίας για να κριθεί το βάσιμο του επίμαχου στην κύρια δίκη μέτρου με γνώμονα το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας. Συγκεκριμένα, πρέπει να επισημανθεί ότι, όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας που καθορίζει ο εργοδότης, εξ ορισμού η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως έχει εφαρμογή μόνο μεταξύ των εργαζομένων που απασχολούνται από τον εργοδότη αυτόν. Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει στον εργοδότη, ο οποίος λαμβάνει μέτρο για να καταπολεμηθεί η χαρακτηριστική για το προσωπικό του υποεκπροσώπηση των γυναικών, να λάβει υπόψη σκέψεις που συνδέονται με τη διατήρηση της εργασίας γυναικών που δεν ανήκουν στο προσωπικό του.

50 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας δεν απαγορεύει ρύθμιση η οποία έχει εισαχθεί από υπουργείο για να καταπολεμηθεί η σημαντική υποεκπροσώπηση των γυναικών που εργάζονται σε αυτό και η οποία, σε πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από βεβαιωμένη ανεπάρκεια κατάλληλων και προσιτών δομών υποδοχής, κρατεί μόνο για τις γυναίκες δημοσίου υπαλλήλους τις σε περιορισμένο αριθμό επιδοτούμενες θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό τις οποίες θέτει στη διάθεση του προσωπικού του, ενώ οι άνδρες δημοσίου υπάλληλοι μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις θέσεις αυτές μόνο σε περιπτώσεις που κατά την κρίση του εργοδότη είναι επείγουσες. Πάντως, τούτο ισχύει μόνο στο μέτρο που η κατά τα πιο πάνω εξαίρεση υπέρ των ανδρών δημοσίων υπαλλήλων ερμηνεύεται ειδικά υπό την έννοια ότι παρέχει σε όσους από αυτούς ασκούν μόνοι τους την επιμέλεια των τέκνων τους πρόσβαση σε αυτό το σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών υπό τις ίδιες συνθήκες με τις γυναίκες δημοσίου υπαλλήλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 51 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 8ης Δεκεμβρίου 1999 το Centrale Raad van Beroep, αποφαινεται:

Το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, δεν απαγορεύει ρύθμιση η οποία έχει εισαχθεί από υπουργείο για να καταπολεμηθεί η σημαντική

υποεκπροσώπηση των γυναικών που εργάζονται σε αυτό και η οποία, σε πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από βεβαιωμένη ανεπάρκεια κατάλληλων και προσιτών δομών υποδοχής, κρατεί μόνο για τις γυναίκες δημοσίου υπαλλήλους τις σε περιορισμένο αριθμό επιδοτούμενες θέσεις σε βρεφονηπιακό σταθμό τις οποίες θέτει στη διάθεση του προσωπικού του, ενώ οι άνδρες δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις θέσεις αυτές μόνο σε περιπτώσεις που κατά την κρίση του εργοδότη είναι επείγουσες. Πάντως, τούτο ισχύει μόνο στο μέτρο που η κατά τα πιο πάνω εξαίρεση υπέρ των ανδρών δημοσίου υπαλλήλων ερμηνεύεται ειδικά υπό την έννοια ότι παρέχει σε όσους από αυτούς ασκούν μόνοι τους την επιμέλεια των τέκνων τους πρόσβαση σε αυτό το σύστημα βρεφονηπιακών σταθμών υπό τις ίδιες συνθήκες με τις γυναίκες δημοσίου υπαλλήλους.

Rodríguez Iglesias

Jann

Macken

Colneric

Gulmann

La Pergola

Puissochet

Schintgen

Σκουρής

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαρτίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias